

Knakt Arjan Robben het herstel van de Nederlandse economie?

In juni was Nederland in de ban van het Wereldkampioenschap (WK) voetbal. In de media werd regelmatig gerefereerd aan het economische belang van het evenement. Naarmate Nederland verder kwam in het toernooi, leek het belang steeds groter te worden. In een krantenartikel werd zelfs beweerd dat winst bij het WK zou leiden tot een extra economische groei van 0,5%-punt. In een ander rapport wordt gesteld dat verlies van een finale een neerwaarts effect heeft op het bbp van 0,3%-punt, oftewel bijna 2 mld euro. Hoe serieus moeten dit soort berichten worden genomen? Breekt de misser van Robben in de finale het economische herstel van Nederland in de knop?

De effecten van topprestaties op een groot sporttoernooi worden internationaal vaak onderzocht aan de hand van gevolgen voor het consumenten- en producentenvertrouwen. De relatie tussen vertrouwen en economische groei is echter complex en lastig te kwantificeren. Bovendien is het de vraag in hoeverre de resultaten voor bijvoorbeeld Brazilië of Argentinië vertaald kunnen worden naar een open economie als de Nederlandse. Voor Nederland is er slechts één datapunt beschikbaar, te weten de winst tijdens het EK voetbal van 1988. Inderdaad lijkt het consumentenvertrouwen in de maanden na de winst van het EK iets hoger te liggen. Als de consumptiegroei wordt gecorrigeerd voor de inkomens- en vermogensontwikkeling dan is er echter geen enkel EK-effect zichtbaar.

Veel mensen zullen gezien de enorme media-aandacht moeilijk kunnen geloven dat het economische effect van het WK voetbal op de economische groei zo klein is. Waarom is dit zo? Ten eerste duurt het WK slechts een maand. Aangezien effecten vrij snel wegebben als het evenement is afgelopen, betekent dit dat in de jaarcijfers een WK-effect wordt gedempt door de maanden waarin niets gebeurt. Ten tweede zijn de productcategorieën die een sterke stijging laten zien vaak beperkt in omvang. Ongetwijfeld is de verkoop van vuvuzela's en oranje pruiken sterk gestegen. Voorafgaand aan het WK werd geschat dat ongeveer 60 mln aan dit soort 'oranjeartikelen' zou worden besteed. De totale consumptieve bestedingen in het tweede kwartaal van 2010 bedroegen ruim 60 mld euro, dus duizend keer zoveel. Een groot gedeelte van de extra consumptie wordt bovendien ingevoerd. Dit geldt bijvoorbeeld voor nieuwe televisies en andere audio-videoapparatuur, maar ook voor Chinese vuvuzela's. De extra consumptie leidt in dat geval niet of nauwelijks tot extra economische groei in Nederland. Verder is er vaak sprake van substitutie, zowel tussen producten als in de tijd, omdat mensen hun geld maar één keer kunnen uitgeven. Zo zitten, gechargeerd gezegd, tijdens een WK de cafés met een televisiescherm overvol, maar de restaurants blijven leeg. Ook bioscopen en musea zullen minder worden bezocht tijdens een WK. Ook vindt er substitutie in de tijd plaats. In de aanloop naar het WK zijn op relatief grote schaal nieuw televisies aangeschaft, maar zonder WK was een deel van die televisies later in het jaar toch wel gekocht. Ten slotte worden veel onderdelen van de economie helemaal niet beïnvloed, noch in positieve noch in negatieve zin, door het WK voetbal. Dit geldt bijvoorbeeld voor de consumptie van woningdiensten, zorguitgaven, de investeringen en grote delen van de uitvoer.

Veel van de in de vorige alinea genoemde effecten gelden ook bij een discussie van de economische voordelen van het organiseren van grote sportevenementen, zoals de Olympische spelen of het WK voetbal. Natuurlijk zijn in dit geval de potentiële effecten groter, omdat er sprake is van investeringen in bijvoorbeeld nieuwe stadions. Ook hier is de economische stimulans echter tijdelijk, is er een groot invoerlek en worden de structurele effecten getemperd door substitutie-effecten. Het bewijs dat het economisch gunstig is voor een land een groot sportevenement te organiseren is dan ook niet overtuigend. Daarnaast dient te worden bedacht dat overheidsgeld, dat aan de organisatie van deze sportevenementen wordt besteed, niet kan worden uitgegeven aan andere overheidstaken.

Sportevenementen zoals het WK voetbal zorgen voor heftige emoties en veel mensen beleven er plezier aan. De kijkcijfers tijdens de voetbalwedstrijden van het afgelopen WK waren uniek. Vanwege dit soort effecten kan het verdedigbaar zijn als overheid te investeren in bijvoorbeeld sportevenementen. Veel van deze psychologische en sociale effecten zijn echter zeer lastig economisch te kwantificeren. Het is voor de discussie helderder sociale doelen op hun merites te beoordelen in plaats van er moeizaam een economische waarde op te plakken. De goal van Gerd Müller, de bal op de paal van Renssenbrink en de misser van Robben zijn vervelender voor (de meeste) Nederlandse economen dan voor de Nederlandse economie.